

mal végeznek vagy legalább is érdeklődéssel kísérnek, megfelelő hatással lesznek az iskolai tantervekre.

Minket itt a túlterhelés nem annyira didaktikai, hanem szorosabb értelemben vett pedagógiai szempontból érdekel. Benne látjuk az okát annak, hogy a gyermekek nem eléggé fogékonyak a nevelő hatás iránt, hogy a hatás nem maradandó. A benyomások nagy tömege egymást rontja le, a tanuló lelke eltompul, unottan fogadja azokat az eszméket is, amelyek különben megragadnák és termékenyítő gondolkodásra készítenék. Az iskolában lázas, sietős munka folyik. A nevelő és a tanítvány nem ér rá elmélyedni, nincsen idő arra, hogy az a mély lelki kapcsolat kifejlődjék, amely az igazi nevelő hatásnak feltétele.

Nincs nevelés a növendék öntevékenysége nélkül. A nevelő nem úgy alakítja a gyermek jellemét, mint ahogyan a szobrász a mozdulatlan, merev márványból kifaragja a szobrot. A „pedagógus“ szó „gyermekvezető“-t jelent és sokkal mélyebben fejezi ki a nevelés lényegét, mintsem első tekintetre gondolnánk. A nevelő irányít, de a lépéseket a fárasztó úton a növendéknek kell megtennie. A gyermek tevékenységéhez, amellyel saját jellemét kialakítja, egyéniségét felépíti, időre és szabadságra van szüksége. Engedniünk kell, hogy ő maga kezdeményezhessen a benne rejlő és kifejlődni akaró képességeknek megfelelően. Gondos nevelésre, a szellem kiképzésére szükség van, de a nevelésnek túlméretezése, az ismeretekkel való túlterhelés éppen a legfontosabbat: a gyermek öntevékenységét akadályozza meg.

BOGNÁR CECIL.

A NYÁR PEDAGÓGIAI FELHASZNÁLÁSA.

Azt a célt, amelyet e fejtegetéssel szolgálni kívánok, így fejezték ki: az iskola vegye kezébe az iskolán kívül folyó nevelést is. A vallás- és közoktatásügyi minisztériumban nemrég értekezlet volt a jellemnevelés hatékonyabbá tételéről; ezen hangzott el ez a kívánság és helyesléssel találkozott. Különösen Németországban van nagy irodalma a szabad idő felhasználásának, de napjainkban erősödik a nyár kihasználására való törekvés is. Tisztában vagyok azzal, hogy a kérdésnek sem az irodalmi, eszmetermelő, elméleti része, sem pedig az egész év tárgyalása nem fér bele egy felolvasásba. Azért mellőzve az irodalom által termelt és nélkülözhetetlenül alapvető tételeket, bárminő csábító lenne is a tanulmányozott francia, angol és amerikai fejtegetések egymás mellé állítása, most csak a megvalósítás eredményeivel foglalkozom. Nem térhetek ki arra sem, minő előnyöket érhet el a nevelés, különösen a modern jellemnevelés, a nagy erőre kapott hetezés (*weekend*) kihasználásával, valamint a tanév közben adódó szabad idő irányításával, bár ez is csábító feladat annak az alapgondolatnak nyomán, hogy rendszeres és ellen-

örzött lehetőségeket nyujtsunk a nemes játéokra, szórakozásokra, világlátásra.

A nyári nagy vakáció mindenütt a világon megvan. Nálunk ezzel az idővel az iskola hivatalosan nem foglalkozik, a tanuló családja foglalkoztatja. Amikor most azt a gondolatot vetem fel, hogy a hivatalos nevelő szervek kapcsolják bele működésükbe ennek a szünidőnek kihasználását, akkor először is egy könnyen felmerülő ellenvetést szeretnék elhárítani: nincs szó semmiféle kényszerről, elrendelt részvételről, osztályokról és osztályozásról, hanem a helyes üdülés, a tiszta gondolatokban és nemes kedélyben való gyarapodás, olesó nyaralás módjának megadásáról a nélkül, hogy szociális irányú nyaraltatási mozgalom lenne.

Mikor Jean-Jacques Rousseau majd kétszáz évvel ezelőtt kiadta a *retournons à la nature* jelszavát, különösen a nők képzeletét gyújtotta fel. Mindenki olyanná akarta nevelni a gyermekét, amilyené az elméleti művész az elméleti Emilt nevelte. Csakhogy ez a rendszer az emberi művelődés tagadásán épült fel: „az ember jó volt, de a kultúra elrontotta” — ez a kiinduló pontja. Kitűnt azonban, hogy a tagadás a legművészibb meggyőződéssel előadva sem alkalmas életforma.

Majd jött kerek száz évvel ezelőtt Jahn apó. *Hinaus ins Freie!* Nála ez kirándulást, testgyakorlatot, tornát jelentett, mint reális gondolkodású iskolamesterhez illik. Tornaegyesület alakult mindenfelé, megkezdődött a kirándulás (*wandern, laufen*). Ez már tömegmozgalommá dagadt; a jelszó benne szunnyadt a magát szívesen fegyelmező, edző német nemzet lelkében és most kivirágzott. A francia jelszó („Vissza a természethez!”) bennmaradt a belföldön, Jahn gondolatait a külföld is tettere váltotta, hogy a szünidőt értékesítse.

A XIX. század vége felé, a hetvenes évektől kezdve, Amerikában indul meg erőteljes mozgalom „légy méltó ősapáinkhoz!” jelszóval. Rámutat arra, hogy az Egyesült Államok népe mindjobban elgépiesedik és városlakó lesz, a dollárhajsza pedig ernyedtté teszi. Ne feledkezzünk el tehát arról (így szól a felhívás szóban és írásban), hogy nemzetünket nagygyá a puritán úttörőszellem tette. Menjünk el a városból az erdőbe. Éljük eleink egyszerű erdőlakó életét, újítsuk fel az ő életüket. Ez a gondolat három irányban ragadott meg tömegeket. Egyik eredménye az volt, hogy az indiánnak nagy becsülete lett: társaságok, egyesületek alakultak, tanulmányozták az indiánok életét és nagy pénzszegeket szántak az indián értékek összegyűjtésére.

A másik nagyszerű mozgalom a nyári táborok alapítása. A propaganda és nem kis mértékben a művelt ember erős vágyódása kivitte az embereket az erdőbe, a vízhez, a napra, a fűre és már 1881-ben megalakult az első szervezett tábor; máig is él (Mr. Balch *Chocorua*-tábora, részletes nevelési tervszöveggel). Mit adott ez a tábor? Előkészített, de kezdetleges szállást és jó ellátást, aztán sok levegőt, erdőt, vizet. A táborozásról a *Vogue's Book of Private Camp* ezeket mondja: „A táborozási mozgalom

kétségkívül Amerika legnagyobb ajándéka a gyermek nevelése és fejlődése számára. Ez eredetére nézve tipikusan amerikai és az maradt a mai napig. Ez a nevelésügy családjának legifjabb sarjadéka, de már két nemzedék próbálta, tapasztalta végig. Az első kísérlet 1876-ban a dr. Rothrock József-féle, aki az oktatást és a sportolást összekapcsolta. A cél eleinte a nyaralva tanítás, de nemsokára hármassá lesz: a gyermek testi, szellemi és kedélyi nevelése. Az Unióban így fejlődik ki a magánkézben levő tábor, amely üzleti alapon áll. A tulajdonos megvesz 10–15 hold földet, berendezi és elkezd a nyolchetes nyári tábor idejét „üzletileg kínálni”, a szülőknek eladni (*to sell*). Két évtized alatt a táborok ezreit szervezik meg. Csakhamar követik őket az egyesületek, minden szervezet, amely ifjúságneveléssel foglalkozik, megalkotja a maga képére és hasonlatosságára nyári táborát. Az üzleti élelmesség tökéletesíti a tábor pedagógiáját. Van YMCA,¹ YWCA,² katolikus, zsidó, egyházközségi, iskolai stb. tábor. Mindegyik a maga ifjúsága számára szervezi, mert a nyáron is kezében akarja tartani ezt az ifjúságot. Így tartja kezében a szülőket is. De a pálmát nem az egyesületi tábor viszi el, hanem a magánosok tábora, a szigorú értelemben vett *private camp*. A legkiválóbb sportvezetőket szerződtetik és ezek tanítanak a táborokban szakszerűen minden elképzelhető sportot. Márpedig Amerikában aligha van ifjúsági vezető, akinek nagyobb tekintélye lenne, mint a *coach*-nak.³

Aztán a legnevesebb pedagógusokkal megíratják a nyár pedagógiai felhasználásának tudományos követelményeit. Ezeket szerződtetett tanárokkal pontosan megvalósítják. Kitűnő reklám is, de tagadhatatlanul alapos munka. A szórakozásnak olyan kifinomult rendszerét termelik ki, hogy aki fiú vagy leány egyszer résztvett egy ilyen nyári táborban, az 18 éves koráig pontosan visszajár évente, ha anyagilag bírja. Ma a magántáborok ezrei virágznak. Az amerikai ember szemében nagy érdem, hogy ezek üzleti alapon állanak (a tulajdonos abból él). Nemcsak azért, mert természetesnek tartják, hogy a munkának jövedelemmel kell járnia, hanem főképp azért, mert így megvan a kereskedői felelősség. A tulajdonosnak legfőbb érdeke, hogy a „kiszolgálás” mindenben becsületes, sőt a legalaposabb legyen, másként a következő évben már üres marad a tábora.

Harmadik eredményes irányzat az *Erdőlakók Szövetsége* (*Woodcraft League*) névvel jelölhető erg. Különböző utaim alkalmával ennek két nagy képviselőjét sikerült személyesen megismernem. Az egyik *Dan Beard*. Tanítása: kinn kell élni az erdőben és mindent a magunk két kezével megszerezni, mint azok, akik behatoltak az Appalachian, majd a Mississippi, végül a Rocky Mountains rengetegeibe és a mi számunkra feltárták őket. Balta a kézben, harc az indiánnal, puska a vállon, mélyen vallá-

¹ Young Men's Christian Association.

² Young Women's Christian Association.

³ Nálunk *tréner*, de ott ezen azt értik, akit mi *masször*-nek nevezünk.

sos élet az egyszerű vadászkunyhóban. Prémvadászat, halászat, főzés, megfigyelés, testi erő, rettenthetetlen bátorság, mesteri gyakorlat minden fegyverrel való bánásban. A fiúk bomlottak utána, kitűnő írónak és rajzolóknak bizonyult: ő a cserkészek első tanítómestere.

A másik nagy képviselő, egyszersmind „átmeneti alak“ a cserkészletben *Ernest Thompson Seton*. Tanítása: az indián ember mestere a szabadban való életnek. Tanuljuk el művészetét. Maga minden évben hónapokat tölt indiántörzseknel, s mint a londoni és a párizsi akadémiát elvégzett festőművész világszerte feltűnést keltő képekkel illusztrálja útleírásait. Csakhamar nagyszerű történeteket ír meg, természetkutatásait tudományos alapokra fekteti, világhírt szerez mint író és művész. Ő teszi meg az első kísérletet egy országos szervezet, az említett Woodcraft League megalakítására. Amikor aztán a cserkészlet, mint tökéletes pedagógiai rendszer jelentkezik, átveszi Dan Beard és Thompson Seton gondolatait és Seton lesz az első amerikai főcserkész. Két főműve megjelent magyarul is, *Két kis vadóc* és *Rolf* címmel.

A XX. század elején Európában a cserkészlet megalapítója *Baden-Powell*. Ma már *Lord Robert B. P. of Gilwell*. 50 éves korában, ragyogó katonai pálya után, 1907-ben kezd azzal foglalkozni, hogyan lehet a város fiait a nekik tetsző romantikus élethez hozzájuttatni, de kinn a szabadban. 1908-ban megjelent *Scouting for Boys* című könyve. Innen számítjuk a cserkészlet létét. Az összes elődök szemből állanak a várossal, ő beleilleszti rendszerét a városi ifjúság helyzetébe.

Nem tartozik ide a cserkészlet fejtegetése, de meg kell állapítanunk, hogy a cserkészletben érte el a természethez való visszatérés gondolata eddig legmagasabb színvonalát. A cserkészlet aztán visszahatott a nyári táborok vezetésére: kiegészítette őket.

A következőkben azt kíséréljük meg fejtegetni, hogy a magántábor a cserkészlet szűrőjén át tökéletesített pedagógiai mozgalom. Ezt mint típust tekintjük: az egyesületi stb. nyári táborok vezetését is beleértjük. A magántábor hosszú, természetes társadalmi fejlődés kész eredményeit kínálja; fő érdeme, hogy megfizethető áron megvalósítja a nyár okos kihasználását. Módszereiben hajszálnyira simul a 10—18 éves fiú természetéhez, de a nyolcévest is tudja gondozni. Sikerének titka az alapos előkészítésben, az ügyes vezetésben és a pedagógus szakemberek gondos kiválasztásában rejlik, a kezesség pedig abban, hogy a rosszul vezetett magántábor menthetetlenül elnéptelenedik.

De vajjon mi célja lehet egy ilyen nyári tábornak? — Még a nyáron se hagyjunk békét annak a szegény gyermeknek? Akkor is a nevelő keze alatt nyögjön? Mikor hancúrozzon, verekedjék, kószáljon, éljen kedve szerint, ha már a vakációját is elveszszük? — kérdezi a szerető szülő. A kérdésre kérdéssel felelünk: Mit akar a fiú? Hancúrozni, verekedni (vagyis erejét, bátorságát összemérni), kószálni, hajlama szerint élni? Éppen ez a célja a nyári tábornak. A magántábor nem kényszerít semmiféle pro-

grammal, hanem lehetőséget nyújt arra, hogy azt csinálja a fiú, ami jól esik neki. A napi beosztásnak csak általános kereteit adja meg; megszabja az étkezések, az alvás és a foglalkozások idejét, de szabad választást enged abban, hogy a szakszerűen vezetett ügyességek (pl. pányvavetés, kenyérsütés nyárson stb.), ismeretek (pl. növénygyűjtés, vázlatkészítés stb.) és sportok (lovaglás, úszás, halászás, tennisz, golf stb.) közül melyiket űzi. Előfordulhat azonban, hogy javítóvizsgára bukott a fiú; a magántábor erre is előkészíti és mégis jó vakációt tesz neki lehetővé, nem kell otthon maradnia; mint ma sok esetben. Ez megváltás a családra is a viszonyokhoz mért pénzen.

Milyen pedagógiai követelményeket támasztanak e nyári neveléssel szemben? Megkívánhatjuk: a szakemberek által történő kifogástalan ismeretközlést, a megszakítás nélküli, lelkiismeretes felügyeletet és fegyelmezést, a testi és lelki hajlandóságok rendszeres puhatólását és fejlesztését, a környezet és az alkalmazott módszerek helyes megválasztása útján végzett jellemnevelést.

Mik ezenkívül a család követelményei? A szülő nyugodt lehessen a felől, hogy a fiú biztonságban van, nem nehezedik rá szabályzat, házirend vagy vezetői önkény s hivatott emberek elégtétele ki és gondozzák testi és lelki kívánságait, hajlandóságait. Ezt sokszor így fogalmazzák meg a szülők: legyen meg a fiúnak a kifogástalan társasága, a többi magától jön; mert amennyire el tudja rotani a rossz társaság, annyira hőssé tudja kinevelni a jó társaság.

E pedagógiai és családi követelmények kielégítésének egyik kipróbált és bevált módszere a nyári tábor. Sokat segít az a tábor is, amely csak néhány hétig tart; de a jelen esetben arról van szó, hogy ez a tábor tartson nyolc vagy tíz hétig, az egész nyáron át. Ennek a tábornak olyan berendezésűnek kell lennie, hogy szakadatlan tevékenységben tartsa tagjait, de ezt a tevékenységet maguk választhassák. Hogy miért a tábor a legjobb módszer manapság? Az ismeretés és elismert tényezőkhöz kívül (amilyenek a szabad levegő, napfény, erdő-mező, víz, testi igénybevétel, kifáradás, aztán például a javítóvizsgára való előkészítés stb.) itt a központi okra kell rámutatnunk. Ez pedig a serdülő fiú természetéből, lelkületéből fakad. *Pierre Delsuc* igen szellemesen fejti ezt ki *Plein Jeu* című könyvében. A serdülőnek megvan a maga titkos világa; ezt a felnőttnek nem mutatja meg. Csak akkor lehet néha belelátni, ha valami felkavarja a nyugvó vizekét. Ha közel akarunk férközni ehhez a lélekhez, akkor olyan világot kell a fiú körül teremtenünk, hogy ő ezzel a maga titkos világát azonosítsa, máskülönben a képzeleti világhoz menekül és elzárkózik. Csak hivatott és gyakorlott, kéz tudja ezt a sokszorosan összetett világot kormányozni, ezért ér meg minden fáradozást a megvalósításnak — ebben az esetben a nyári tábornak — szellemi és anyagi előkészítése. Vajjon lehet-e remélni, hogy a nyári tábor beváltja ezeket a várakozásokat? Van-e olyan

kipróbált módszere? Vajjon megerősíti-e az elméleti fejtegetéseket a megvalósítás eredményessége, a tapasztalat?

A nyár felhasználásának ezt a módszerét kipróbálták már az Északamerikai Egyesült Államokban. Nem új dolog ez ott, évtizedes gyakorlat tette mind tökéletesebbé. Ennek bemutatására teljes berendezésben ismertetek egy tábort sokféle munkájában. A neve *Winona*-tábor, állítólag az azon a vidéken élt indián hős emlékére, mindenestre a fiúk indiánkedvelésének megfelelően.

Előbb azonban ki kell emelni, hogy ez nem az egyetlen módja a nyár értékesítésének. Van az Unióban sok mindenféle tábor, mint említettük és különösen az egyesületek szerveznek szívesen ilyeneket. Külön néhány sort érdemel a katonai tábor (*Military Summer Academy*). Azért kell hangsúlyoznunk ennek a munkáját, mert az egyesületi stb. táborok szerkezete majdnem azonos az ismertetendő magántáboréval, csak éppen a maguk külön egyesületi célját, például a maguk vallásfelekezetének terjesztését és elmélyítését adják hozzá. A katonai tábor egészen eltérő és csodálatos intézmény; alig érti meg az ember, ha nem vezetni vissza egy tudatosan és öntudatlanul világuralomra törekvő nemzet nagy önfegyelmézést és kiképzést sóvárgó akaratára.

Chicagótól néhány kilométerre van *Culver* városa. Még harminc évvel ezelőtt csak egy kis halászkunyhó volt itt, a mocsaras szélű tó mellett. Birtokosa farmer volt és idejárt halászni, ha szabad ideje akadt. Egy *Culver* nevű ember megvette az egész birtokot s egy pár éven át nyarat itt töltötte, ugyancsak halászatva. Aztán meg akarta a nagyszerű éghajlatú helyet osztani másokkal, tehát egy nagy alapítványt tett, hogy az ifjúság kiképzését szolgálja vele és kellemes nyarat szerezzen az ifjaknak. Tanácsadói katonai tanfolyam nyitását javasolták. Megindult az építkezés és a felkért vezetők elhatározták, hogy az alapítványt *Culver*ről nevezik el s kezelésében nem számítanak nyereségre, vagyis az évente tisztán fennmaradó összeget a tőkéhez csatolják, mert *Culver* semmiféle kamatozásra nem tartott igényt. Eleinte száz 15—18 éves fiút vettek fel gyalogsági kiképzésre; azután 200 „erdőlakót“ (*woodcrafter*). Ezek csakis 10—14 éves korúak lehetnek. Az amerikai cserkészszövetséggel (*Boy Scouts of America*) külön egyességet kötöttek; ennek értelmében azok a katonatisztek, akik ezeket az erdőlakókat vezetik, megszerzik a cserkésztszti képesítést, viszont a szövetség cserkészcsapatnak ismeri el a tábort és elismeri mindazokat a fokozatokat, amelyekre a fiúk ott megszereznek. A munka tehát cserkészmunka, de erősen vegyítik katonai mozzanatokkal.

A tábornak akkora sikere volt, hogy egyrészt *Culver* is oda-költözött a közelbe és újabb alapítványt tett, másrészt egész község épült és a vasút állomást épített *Culver* néven. Ezenkívül nagy új területeket kapcsolt be a vállalkozás; szilárd épületeket emelt és a tanév tartamára hatósági engedéllyel iskolai tanfolya-

mokat létesített, olyan erdei iskolafélét, államérvényes bizonyítványokkal. Internátusát 300 tanulóra rendezte be és azóta iskolája évente az utolsó helyig megtelik. Mindjárt a háború után azonban még sokkal messzebbre ment. Megegyezett a hadsereggel; kapott kiképző tüzér-, repülő- és lovastiszteket, lovat, lóápolót, két ágyút, repülőgépet, majd tengerésztiszteket, egy őrnaszádot, néhány motoresónakot és általában minden, a kiképzéshez szükséges hadianyagot. Viszont a személyzetet fizette, az anyagot gondozta, a lovakat táplálta az iskola. Ezen az alapon létesült a tüzériskola 17—20 és a lovastábor 18—21 éves fiúk részére.

Három napon át tanulmányoztam ezt az intézményt 1928-ban. Otléteimkor volt 350 erdőlakó, 120 lovas (60 pej és 60 fekete lovon), 400 gyalogos, 80 tüzérségi és technikai növendék, mind nyolc hétre. Fizettek 280—420 dollár közti összeget. A téli növendékek száma is túljár már a 400-on; ezek számára olyan nagyarányú testnevelési épületet emeltek, hogy nagytermének porondján mind a 900 nyári táborozó egyszerre tornázhatott. Amikor ebéd után szabad esónakázási idő volt a gyalogsági iskola részére, egymásután 120 egyes vitorlásesónak repült ki a nyílt tóra. Nagy tévedés tehát azt hinni, hogy a világ számára a béke mellett határozottan állást foglaló Egyesült Államok nem készülnek arra, hogy adott esetben védekezni vagy támadni tudjanak. A kimutatásoknak nem nagy hivatalos adataihoz mindig hozzá kell számítani az államban működő, több százat kitevő *Military Academy*-t, ahol ezer meg ezer tiszt részesül tökéletes, szakszerű kiképzésben, mert nyári mellékfoglalkozásként a hadsereg tisztjei képezik ki őket és minden legmodernebb anyag rendelkezésükre áll. Ez a magyarázata annak, hogy a magukat kitüntető fiúkat a hadsereg szívesen átveszi a *West Point* számára és ott hamar ranghoz jutnak. De ez a magyarázata annak is, hogy ezek a jól vezetett katonai akadémiák teljesen megtelnek; nagyon csodálkoztam azon, hogy igen jó családok gyermekei mint tódulnak a nyári tanfolyamra, amikor ott a legszélsőségesebb felfogású német őrmesterek drilljét is megszégyenítő amerikai drillel kezelik őket. Torna, felvonulás, gyaloggyakorlat, vezénylés, parádé, lépés, díszmenet a napnak felét foglalja el. A családok azonban felismerték (és ezt több szülő meg is mondta otléteimkor), hogy ez a testi kimerítés nagyszerű hatással van a fiúk kifejlődésére. Elűz minden léha vagy sikamlós gondolatot, keménnyé teszi a fiúnak izmait, de még inkább erőssé akarátát. „Otthon úgysem bírtunk vele, — vallotta meg egyik apa, — itt fellépést tanul és az iskolában megszokott renyhéséget kiverik belőle.” Ez az apa Kanadából hozta ide fiát. A fiú két évig erdőlakó volt, aztán gyalogos, aztán tüzér, aztán lovas lett. Az amerikai kamasz fiú sokszor csakugyan nyúge a háznak; nincs erő, mely bírna vele. Viszont megkérdeztem a fiút is; nagyon örült a nyárnak, mert társasága kitűnő és szereti a férfias megpróbáltatást, szereti azt az erőt, amely úgy uralkodik rajta, hogy tekintélye van előtte. Kiképzői kifogástalanul engedelmes, igen tevékeny fiúnak jelle-

mezték. Kell tehát lenniök ezekben a szervezetekben olyan pedagógiai erőknél, hogy érdemes velük megismerkedni; kell lenniök olyan módszereknek, hogy érdemes őket átvenni. Azért ismer-tetjük a tapasztalatokat, hogy aztán Magyarországon is meg-valósuljanak, természetesen a szükséges módosításokkal.

Egy magántábor élete.

Európai szemmel nézve különösnek tűnik fel, hogy a tábor-ból az amerikaiak üzletet csinálnak. Nálunk hamar felmerülne az az aggodalom, hogy a táborszervező tulajdonos meg akar gazdagodni a fiúkon. Elcsíp itt is, ott is az ételből, a felszerelésből, a vezetés költségeiből, az ellátásból és drága pénzért nem ad eleget a „vevőnek“. Ámde az amerikainak kettős biztosítéka van: a magántábor tulajdonosa anyagi érdekével van odakötte az „üzemhez“ és nagy a versengés. A tábor ugyanis úgy keletkezik, hogy a hivatottságot érző vezető megvesz vagy kibérel egy regé-nyes fekvésű helyet, ahol van erdő, tó és mező. Itt belefektet 20–25.000 dollárt a vigyamokba és a felszerelésbe s megindítja a tábort. Ha becsapná az üzletfeleket, akkor a következő évben be is csukhatja a tábort, senki se fog odamenni. Létérdéke, hogy a fiúk nagyon meg legyenek elégedve a nyarukkal és a követ-kező évben újra odavágyódjanak. Csakis így számíthat arra, hogy tőkájének kamatait és rendes mértékű nyereségét elérheti.

Ne ütődjünk meg azon, hogy nevelői munkából itt magá-nosok üzlete fakad. Az amerikai ember észjárása szerint mindent az erkölcsi elveknek megfelelő üzleti alapon kell kezelni. Ami nem kerül pénzbe, azt azért adják ingyen, mert nincs értéke; ha valaki nem üzleti alapon kezelné a tábort, az gyanút keltene és bizalmatlanságot. Ez talán az ellentéte a mi észjárásunknak, de igen egészséges elv abban a világban. Amiért sok pénzt kérnek, az bizonyára értékes dolog és akkor mérlegelni kell, megéri-e a pénzt vagy nem. Minthogy évente több száz új magántábor nyí-lik meg és összes számuk az Egyesült Államok területén kereken 4000, úgy látszik, a szülőknek megéri és jó tapasztalataik vannak, mert a legolcsóbb ellátási díj nyolc hétre 280 dollár, vagyis kereken 1200 pengő. Így a szülő számára nagy választék van: évente megjelenik az összes táborok kézikönyve, benne több mint 10.000 különféle tábor ismertetése. A 4000 magántábor közül a szülő azt választja ki, amelyik legjobban megfelel. Ilyen ver-seny mellett nyugodt lehet, hogy mindenütt pompásan ellátják fiát és biztonságban érezheti magát a fiú felől.

A tábornak első alappillére a *biztonság (safety)*. Ennek meg-valósítására olyan szervezet állítanak munkába, amilyen az inter-nátusban a felügyelő, a kollégiumban a prefektus, a cserkészet-ben talán a segédtsízt és a beosztott tsízt: ez a *councilor (vezető)*. Minden sátorban van vezetője. Egy sátorban 3–4–5 fiú lakik s a vezető éjjel-nappal velük van. Ha bármi okból csak rövid időre is távozik, például úszótréninget tart, akkor forma szerint

átadja fiait a másik vezetőnek. Együtt menetelnek, együtt esznek, sportolnak, foglalkoznak. Ha sorbaállnak, a vezető a maga sátor-alja mögött áll fel. Csak az alkalmas vezetőnek, akit a fiúk meg tudnak szeretni; sportokhoz értő, tréfás, a fiúkat szerető fiatal-ember. 19 és 30 év közt szoktak lenni kor tekintetében: Jómódú fiúk is beállnak, mert nagyszerű nyarat töltenek el, mellékkeresetre tesznek szert (havonta 50—80 dollár díjat kapnak a teljes ellátáson felül) és többnyire pedagógiai pályára készülvén, igen jó gyakorlatot szereznek. A vezetők az igazi megvalósítói a pedagógiai elgondolásnak, tehát megválogatásuk igen kényes, fontos feladat, mert a tábor sikere nagyrészt a jó vezetőktől függ. A bevált vezető évente nagyobbodó tiszteletdíjat kap; ha egyetemi hallgató, tanulmányai elvégzésével sokkal könnyebben kap állást, ha a jóhírű magántábor tulajdonosa ajánlólevelet ad neki. Van, aki 18 éves koráig fizető tag, aztán felcsap vezetőnek; az ilyen biztosan számíthat elhelyezkedésre. Viszont ha a vezető hanyag lenne, vagy nem gondozná teljes önfeláldozással a rábízott fiúkat, a kikötés szerint azonnal elbocsátható. A Winona-táborban 26 év alatt egyetlenegyszer se történt elbocsátás, inkább nagyon versenyeznek a helyekért és mindig a legjobbakat veszik fel.

Egy 120 főből álló táborhoz 40 főnyi személyzet tartozik: 25—30 ilyen vezető, 5 szakács és más konyhai alkalmazott, telepőr és ehhez hasonló szolgáló, de kell hozzá még 3—4 magasabb vezető is: a parancsnokok.

A táborokat kor szerint állítják össze. A régi bevált tapasztalat szerint a korosztályok így alakulnak: 12 éven aluliak, 12—15 évesek és 15 éven felüliek. A Winona-táborban átlag 55 fiú volt mindegyik altáborban. Minden ilyen altábor élén 1—1 *parancsnok* áll. Ez az összekötő a tulajdonos felé és ő vezet minden foglalkoztatást az altáborban. Erre a tisztségre már 40 év körüli megidősebb, nagy gyakorlatú vezetőt alkalmaznak, jórészt hivatásos pedagógusokat. A Winona-táborban ezek családjukkal együtt voltak jelen, a feleségek intézték az egészségügyi, háztartási ügyeket. Fizetésük sokkal nagyobb, mint a fiúkhoz beosztott vezetőké. Van egy helyettesük és néhány szakemberük. Ezek a parancsnokok mondják ki a döntő szót minden vitás ügyben. Melegszívű, higgadt, nyájas modorú urak, a szakirodalmat jól ismerik, vezetik a szellemi foglalkoztatást, rendszeren jó szónokok, kitűnő felolvasók és megvan az érzékük annak megítélésére, hogy a pillanat milyen munkára alkalmas, mi kell a fiúknak. Együtt élnek a fiúkkal, igen nagy tekintélyük van, a fiúknak bizalmasaik és egyenrangú gentlemanként bánnak velük. Végigélték a Winona-tábor évadát 1928-ban, teljes nyolc héten át; egyetlenegyszer se esett meg, hogy a parancsnok iránt a fiúk ne lettek volna a legteltesebb engedelmisséggel. A tábor-tulajdonos azt mondta nekem róluk, hogy sok pénzbe kerülnek, de megéri, mert ők hangolják össze a vezetők és a fiúk foglalkozását.

Minden táborban van még néhány *szakember (expert)*. Aki

nem sporthírességet ért ezen, az nem ismeri Amerikát. Az amerikai fiú elég szabadszájú, elég kellemetlen kamasz, elég fegyelmetlen, de egy emberre mindig úgy hallgat, mintha orákulum lenne; ez a *coach*, a sportoktató. A foglalkozásoknak háromnegyedrészre sport lévén, igen fontos a magántábor munkájában az, hogy a sportoktatók hírnevet szerzett szakemberek legyenek. Reklámozzák is őket, de a szülők is különösen érdeklődnek aziránt, ki tanítja az egyes sportokat. Ha a szakember egyszerismind vezető, akkor meghatározott időben oktat, de csoportban és külön díj nélkül; ha azonban csak sportoktató, akkor az ő feladata az eszközök, a pálya stb. gondozása és 2–3 „nagy” mérkőzés rendezése sok izgalommal és igazi sportszellemben. Fizetése a vezetőé és a parancsnoké között van.

Miben áll a *foglalkoztatás*? A fiúnak egész nap legyen dolga. Legfeljebb egy ebédutáni félóra és egy vacsorautáni háromnegyedóra teljesen szabad „piszmozgási idő”. Lássuk az általános napirendet! 7 óra. Ébresztő (kürt, harang). *Dip*, vagyis „megmártás” a vízben mint mosakodás 5 perc és öltözésre összesen 20 perc. 7 óra 30 perc. Reggeli (kávé, tea, tej, kakaó, tojás vagy szalonna és vaj, dzsem). 8–9 óra. Sátorrendezés, sátorvizsgálat díjazással (zászló és kétszeres csemegeadag!), bírák maguk a fiúk. Mintaszerű rend! 9–11 óra. Foglalkozás (alább részletezzük). 11– $\frac{1}{2}$ 12 óra. Fürdés. (Nagyszerű óvatossági rendszerrel; magántáborban még soha baleset nem történt!) 12 óráig. Szárítkozás, tereferere, de benn a táborban. 12 óra. Ebéd (3 fogás). Utána — még az asztalnál — tudnivalók kihirdetése, posta, rendelkezések, bejelentések. Körülbelül 1–2 óráig szabad idő. Gyakorlatilag azonban: vásárlás a kázinóban, levélírás, zsebpénzkérés, színpróbák, „élvezeti munkák”, mint kis vitorlásfaragás stb. 2–3 óra. Sportszakoktatás: versenyzők kiképzése tenniszben, céllövés stb. és mindenki más számára játék. 3–5 óra. Foglalkozás (alább részletezzük). 5 óra. Fürdés, próbaversenyek (félóra); utána beszélgetés, szárítkozás stb. 6 óra. Zászló előtti tisztelgés és zászlólevonás, ünnepélyes keretben. 6 óra 15 perc. Vacsora (két fogás), utána 7-ig szabad idő. 7–8 óra. Egyéni vállalkozások: tennisz, csónak, játék, előadásra készülés, csoportos séta, állatkert, olvasás, ipari munka, ügyviteli teendők. 8 óra után. Sötétedéskor esti összejövetel a vígvámban. Nagyon fontos esemény. $\frac{1}{2}$ 10–10 óra közt lefekvés. 10-től teljes csend (sípjel).

Ez a napirend általános kerete; változik, ha vendégcsapatot fogadnak, ünnepeken és kirándulónapokon. Magyarázatra szorul a délelőtti és délutáni 2–2 óra foglalkozási idő.

A *foglalkozás* sohase előírt program, hanem mindig a fiú szabad választására van bízva, hogy mit csinál. Egy-egy tárggyal 30–45 percig foglalkozik a fiú, aztán, megint tetszése és hajlama szerint, más csoporthoz csatlakozik. Első helyen állanak a sportlehetőségek: baseball (nálunk nagyméta), tennisz, lovaglás, úszás, céllövés, golf, könnyű és nehéz atlétika, tornászás, indiánismeretek, boxolás, vívás, természetismeret, tábori munkák, kötél-

fonás, börmunkák, gyöngyvarrás, ping-pong, nyilazás, futball, állatok hangjának utánzása, evezés stb.; kivételesen olvasás, elméleti tanfolyam, nyelvtanulás, javító, felvételi vizsgára készülés stb., ha kell. Minden ismeretet, sportot szakember tanít, a tréning egyszersmind szórakozás és kifáradás is. Lehetséges bármely más hasznos foglalkozás is, ha a vezető engedélyt ad rá. Ezekhez a foglalkozásokhoz szükséges eszközök a tábor felszereléséhez tartoznak, de egyéni felszerelést (rakett, nyereg, puská stb.) is lehet vinni. Hogy mit nyújt a tábor külön ráfizetés nélkül, azt tájékoztatójában felsorolja. A Winona-táborban külön díj alá esett a lovaglás, céllövés, a vívás, az ipari munkák anyaga, az elméleti oktatások és a többnapos kirándulásokban való részvétel. A délutáni foglalkozás hasonló tárgyú, de lényeges megkülönböztető mozzanat, hogy a különféle csoportok mérkőzéseit rendszeren délután bonyolították le.

Mi lehel életet ebbe a napirendbe? Ennek a beosztásnak első pedagógiai értéke az *önkéntesség*. Semmi foglalkozást nem kényszerítenek rá a fiúra, de foglalkozás nélkül nem lehet meg. Nem azért, mintha a vezetőség tiltó rendelkezést adna ki, hanem azért, mert társai közt lehetetlenné válna a helyzete. Mihez fogna egy tevékenységtől zsongó vagy teljesen kiürült táborban egyetlen fiú magában?

A másik fontos vonás a mérkőzéseknek, előadásoknak, versenyeknek, pontozásoknak, jutalmazásoknak, előléptetéseknek igen bonyolult, de aprólékos pontosságú rendszere. Mindenkinél minden tevékenységet értékelik; megvan a skálája. Bármikor, egy hétre, egy hónapra vagy a tábor egész tartamára visszamenőleg azonnal meg lehet mondani, mennyi *értéket* (pontot) szerzett az illető fiú. Az egyes fiú értékállománya pedig csoportjának javára esik. Minden altábornak két szembenálló csoportja van. Színek különböztetik meg őket: például kekek és sárgák. Mindegyiknek egyenlő számú sátra és létszáma van, például 25—25 fiú. Ha az egyik fiú két tenniszjátékban vesz részt, ezért 10 pont jár, ha mérkőzésen első díjat nyert, ez 30 pont. Minden 100 pontért egy ezüstsillag, minden három ezüstsillagért egy aranycsillag jár. A szerzett pontok és értékek egy nagy falitáblán állandóan közszemlén vannak; mindenki ellenőrizheti és bármikor összehasonlíthatja. Azt kell tehát mondanunk, hogy állandó verseny folyik az egyéni és a csoportjutalmakért. A tábor végén nagy díjkiosztás van; alig van olyan fiú; aki ne vinne el 1—2 érmet. Minden sportágban van három helyezett, minden szolgálatnak megvannak a kiválói. A jutalmazás rendszere igen érdekes: több zsebpénzt adnak ki egy hétre a fiú sajátjából, több cukor és csokoládé, kettős adag befőtt, jutalmi kirándulás, külön fénykép és érém, autótúra és mindenféle előléptetés.

A vezetők kollégiuma ugyanis hetenkint ülést tart és eldönti, kik a legjobb táborozók. Ezeket I., II., III. osztályú *tisztesekké* (*responsible*) nevezi ki az igazgató, nyilvánosan, nagy tapsok közepett. Tisztesnek lenni nagy dolog. Csak tisztesre lehet fel-

adatot bízni, csak ő végezhet felelős működést, vesz részt versenybírálásban, kap önálló feladatot; olyan, mint a segédvezető. A tisztetek a sátorparancsnokok, csónakban a kormányosok, asztalfőn ülnek, helyettesítik a vezetőt stb. Ezért mindenféle apró előnyben részesülnek. A táborozás végén egy nagy kiránduláson vesznek részt és lakomát rendeznek tiszteletükre.

A *mérkőzések* a foglalkozások minden ágában a csoportok válogatottjai közt mennek végbe. Például a kékek és a sárgák háromszor ötvenméteres gyorsúszóstaffétája mérkőzik. A győztes 25, a vesztes 5 pontot kap. Erre a mérkőzésre lelkiismeretesen kell készülni, mert ha nincs tudásuk, irgalmatlanul „lehúzzák” őket. A készülést szolgálják a csoporton belül rendezett versenyek: az előmérkőzések. Itt válogatják ki, kinek van joga képviselni csoportját. Ezzel biztosítják, hogy minden foglalkozás igen alapos legyen, mert hiszen ki akarna veszteni?

Az *előadások* színhelye a vigvam vagy a tábortűz vagy valamely ünnepség. Például színielőadás esete vagy tábortűzi jelenet. Akik előadják, csillagot (ezüstöt vagy aranyat) kapnak és ez az ő csoportjuk értékei között is számba vevődik. A munkával tehát nemcsak siker jár, hiszen az amerikaiaknál hálásabb közönséget nem lehet elképzelni, hanem külső jutalom is: a szereplés így nagyon is csábító és versengés van érte jó ötletekkel.

Igen kemény küzdelem folyik a „legjobb táborozó” címért; az nyeri el, aki minden tekintetben a legkiválóbb volt. Hogy valakit bármely sportban elismerjenek, egy megállapított legkisebb teljesítményt kell felmutatnia, mert e nélkül csak foglalkozási pontot kaphat. Vagyis például azért kap öt pontot, mert bizonyos ideig tenniszezett. Ha azonban próbát akar állani, vagyis a tábor nevében való mérkőzésre akar jogosultságot szerezni, akkor be kell mutatnia a versenybírósnak, mit tud. A megszabott mérték elérése szerint adnak aztán ezüst- vagy aranycsillagot érte. Akármennyi próbája van azonban valakinek, nem lehet legjobb táborozó, ha modora, fellépése, műveltsége, bánásmódja, szolgálatkészsége, általában egyénisége nem kifogástalan. A nyertes a búcsúlakoma szónoka, ő képviseli az utolsó héten a tábort és mindenféle kedvezményt élvez, valósággal nagy úr.

A vezetőség törekvése az, hogy lehetőleg senki se menjen haza valamilyen érem nélkül. Ha valamilyen fiú nem tudott az adott keretek közt semmire felvergődni, kitalálnak valamit számára. A Winona-táborban például volt egy áldott jó természetű, de ügyefogyott fiú, aki mindenről lemaradt. A búcsúvacsorán érmet kapott mint „kiváló állatbarát”; az volt a kedvenc szórakozása, hogy a tábor két medvebocsát becézte, etette, játszott velük.

Igen fontos a pontozás és jutalmazás gondos ügyvitele. Rendesen valamilyik szakember vezetőre bízzák, mert annak csak a foglalkozási időben van dolga. A táblára mindennap rá kell írnia a legújabb eredményeket.

Az *esti összejövetelen* való részvétel kötelező, ezt pontosan ellenőrzik. Tárgya vendégladók meghallgatása, mesélés, felolvasás, a saját tábori újságjuk meghallgatása, játékok, tréfás jelenetek; új sportok bemutatása, ének stb. Igen értékes idő: a kedélynevelésnek főtenyezője.

A *testi ellátást* ebbe a négy pontba foglalhatjuk össze: étkezés, alvás, víz, egészségügy.

Az étkezésnek legfontosabb alapelve, hogy nem szabad senkinek soha éhen maradnia. Amerikában csak háromszor szoktak étkezni napjában; még a 8—12 évesek csoportjában is csak reggel félnyolckor, déli tizenkettőkor és este hat órakor esznek. Nálunk az általános szokás szerint be kellene kapcsolni egy délutáni uzsonnát is. Az amerikai háromszori étkezést a (többnyire néger) szakács készíti el. A magántáborban sohase főz a fiú maga; az étel készen várja. Az angol reggeli három fogásból mindenki annyit eszik, amennyit csak bír. Az ebéd hideg előétellel kezdődik, hiszen ők csak este esznek meleg levest. Húsból, gyümölcsből vagy csemegéből elegendő adagot adnak és akinek tetszik, tejet iszik az ebédhez. Forró napokon jégbehűtött limonádé az ital és sok fagyalt a csemege. Az ellátás bőséges; sohasem tapasztaltam, hogy valamelyik „elirigyelt” volna valamit a másiktól. Összesen 23 magántáborban fordultam meg úgy, hogy legalább egy étkezésben résztvettem, de sohasem láttam okot panaszra. Az ételjutalom tehát nem arra való, hogy elsőrendű szükségletet elégítsen ki, hanem a nyalakodásnál fogja meg a fiút: csokoládét, befőttet, kettős adag fagyaltot ad vagy engedélyt cukorvásárlásra.

Az étel elkészítése teljesen a vezetőség gondja, a fiú sportolását semmiben se zavarja. De ilyen gond nélkül az étel csak a tálalóasztalig jut el, onnan felszolgálni, aztán leszedni, egyéni óhajokat kielégíteni, asztalokat rendbehozni: ez már a fiúk dolga. Nincs hetes-rendszer vagy bármi egyéb kötelező beosztás. Önkéntes felszolgálók jelentkeznek; nyolc napig gondoz egy-egy fiú egy-egy asztalt. Ez kitüntetés; csak tisztességes rangú kaphatja meg ezt az „állást” és csak akkor hosszabbítják meg megbízatását, ha teljesen megfelelt. Van olyan gyakorlott fiú, aki egész nyárra megtartja tisztjét. Két okból versengenek ezért: egyik az, hogy a legjobb táborozó kitüntető címét csak az kaphatja meg, aki a „szolgálásban” is jeles, a másik az említett sokféle kedvezés, jutalom. A felszolgáló minden étkezésnél kettős adag édességet kap; ez jár neki, ezt így hozza már ki magának. Aztán jár a felszolgálónak egy nap külön autókirándulás; ezen ott állnak meg, ahol akarnak, azt esznek, amit akarnak, úgy élnek, ahogyan akarnak. Végül a tiszteletükre adott lakoma is valami; ilyenkor a felszolgálók ott trónolnak valamelyik elsőrendű vendéglő díszített asztalánál és nem a pincér, hanem a vezetői kar szolgálja ki őket.

A táborban a felszolgálás úgy megy végbe, hogy a sátrak népe együtt felvonul az ebédlőbe és mindenki megáll a helye

mögött; a parancsnok imádságot mond, leülnek. A felszolgáló már előre feltette a kenyeret, sót, vizet, poharakat, terítéket. Most a tálalóasztalhoz megy, ott a szakácstól átveszi az asztalának szóló tálat és feladja. Ha már senki se kér, visszaviszi a tálat és a beadogató beadja a mosogatónak, maga meg a tálalónál átveszi a másik tálat. Ha valami kifogy az asztalnál, abból új adagot hoz, amíg van. Az elmosással nincs semmi dolga; csak az ebédlő területén teljesít szolgálatot. Szemmelláthatóan könnyű munka ez. A felszolgálók étkezések előtt és után tíz-tíz perc alatt mindent elintéznek és csak nagyobb vendégség vagy ünnepi lakoma alkalmával van külön megbeszélésük.

Nem volna táborozás, ha nem sátorban aludnának. Amerikában a sátor készen várja a fiút, teljesen felszerelve. Kettős tetejű; van padlója, mindenki számára ágy, pole, matrác, Lepe-dőt, takarót, párnát maguk visznek. A bőröndök az ágy alatt vannak; a mosdószerék a polcon; nem képzelhető egészségesebb, szellősebb, tisztább fekvőhely. Az alvás ideje elegendő: átlag kilenc óra naponta, de ha valaki álmos lenne, a szabad időben alhatik. Mindenkinek pizsamája van; senki se alhatik a nappali ruhájában. Egy-egy sátorban 4—5—6 ágy van, a sátor alapterülete rendszeren négyszer öt méter. Mindegyik sátorban alszók vezető is; nem fordul elő, hogy éretlen csínyt kövessenek el, vagy egymás álmát zavarják. A sátor egész éjjel nyitva áll, csak kedvetlenül időben húzzák be ajtaját. A sátorral technikailag nincs dolga a fiúnak, csak tisztán kell tartania. Ez versenyszerűen megy: a sátorvizsgálatverseny a napnak nevezetes eseménye; nagyon fontos, hogy megnyerjék a versenyt vagy legalább jó helyre kerüljenek, mert ez pontot, dicsőséget és jutalmat jelent.

A sátorvizsgálat a következőképen megy végbe. Az egykorúaknak minden sátrából megjelenik egy versenybírószági tag, vezetőjük a sátorparancsnok és jelen vannak az érdekelt vezető felügyelők. A fiúk minden sátorba bemennek, a legapróbb részletekig megvizsgálják mindent, aztán körüljárják a sátor körzetét. Minden sátorban van 20 pontja; a vizsgálók azonban behozzák, amit találnak (falevelet, pamutszálat, eldobott gyufaszálat), megmutatják, hogy a takaró ráncos volt vagy a cipő tisztítatlan stb. és minden ilyen „hibáért” fél vagy egész pontot leszámítanak. A jegyző aztán kihirdeti, hogy a sátorban hány pontja maradt; e szerint alakul a helyezés. Tudvalévő dolog, hogy a fiúk sokkal szigorúbban ítélnék, mint a felnőttek; a parancsnok szerepe rendszeren az, hogy enyhítse a megítélést. Ez a rendszer egyszerűen bevált; biztosítja a sátor rendjét egész napon át és rendhez, öntevékenységre szoktat.

Minden tábornak alapvető egészségi kérdése a vízzel való ellátás. Fertőzött, tisztátalan vagy rosszízű víz megrontaná az egész táborozást és hamar elnéptelenné a tábornak. A Winona-tábornak saját forrásai voltak, vízgyűjtőt épített és vízvezetékét csináltatták. A vízzel való ellátásnak tehát nem szabad kezdetlegesnek lennie, kell jutnia víznek bőven a konyha, az ivócsapok

és az illemhelyek részére. Kézmosásra minden tábor vigvam-jához csap tartozik, külön ivócsappal. Azonkívül a nagy melegben minden tábort jegesvízfelszereléssel is ellátnak. Faira akasztott kád: ez, fogyasztás céljára készült műjéggel, papiros poharakkal. Bárki bármikor hozzájut és a használt ivópoharakat tartályba gyűjtik. Az ivóvíz tehát a fiúnak nem gond; ugyanígy a konyha is állandóan el van látva hideg és meleg vízzel. Hogy mit jelent ez a rengeteg közepén, az őserdőben, amint Maine államban láttam, azt csak a sokat tapasztalt vezető tudja igazán értékelni. Ez a költséges felszerelés mutatja azonban azt is, miért töltik a nyarat a jobbmódiú családok gyermekei zivenesen a magántáborban: a falusias kellemetlenségek vagy érdeségek el vannak tüntetve, viszont a romantikát minden hamvával megóvták.

Az egészségügyet szolgálja végül a segélyhely (*infirmary*), melyet okleveles ápolónő lát el, azonkívül a heti orvosi vizsgálat és a kórházzal való összeköttetés megszervezése.

A táborba csak erkölcsileg kifogástalan fiút vesznek fel; az önvédelem parañsa, hogy a mètelyt azonnal eltávolítják.

Ha minden kérdést ki akarnánk meríteni, akkor részletesen kellene még foglalkoznunk a vezetők kiválasztásában tanusított gondossággal, a felvétel erkölcsi feltételeivel, a vallási étellel és lélegkondozással, a családok értesítésének megszervezésével, a kirándulásokkal és többnapos utakkal, párhuzamot kellene vonni a cserkész-tábor és a magántábor közt, össze kellene hasonlítani a magántábort a hetezéssel (weekend), ki kellene fejteni, hogyan kapcsolódik bele a felnőtt, illetve a szülő a táborozásba, tárgyalni kellene a leánytáborokat és sajàtszerúségeiket, esetleg a meghonosítás eshetőségeivel, a várható fejlődési lehetőségekkel kellene foglalkozni. De ezek nagyrészt már nem új kérdések és itt főképen a jellemnevelésnek nálunk még új eszközeiért igyekeztem szót emelni.

Két évvel ezelőtt a nyarat Franciaországban töltöttem. Amboise-ban találkoztam az *Equipier*-mozgalomnak egy nyári csoportjával. Azóta megnéztem központjukat Párizsban és olvastam lapjaikat. Ők is a nyár felhasználását tartják a jellemes emberek nevelésére leghatékonyabb módszernek. A mozgalom nem iskolás fiúkkal foglalkozik; neve: *Les Équipes Sociales*. A fiúknak szóló lapjuk a *L'Equipier* és a vezetőknek szól a *Bulletin de Méthode*. Kétségtelenül eredményes munkájuk végzésére azonban nem a szabadba, nem táborba mennek, hanem iskolákban, kastélyokban, udvarházaknak néhány szobájában telepszének meg. Az összehasonlításból a tábori életnek nagy előnye derül ki.

Ugy érzem, itt az ideje, hogy a nyár pedagógiai felhasználását napirendre tűzzük. Az elemista korú gyermekeket nyaraltatják, az egyetemi hallgatók tanulmányutakat rendeznek, de azokkal, akik a kamaszkor viharzónájában vergődnek, nem mérünk foglalkozni. Örülünk, ha három hónapra átháríthatjuk őket

a családra. Pedig ezekben gyűlik össze a legtöbb friss energia, itt legkönnyebb és leggyakoribb a bukás. Szívből örülnék, ha azáltal, hogy inkább egy valóságból vett példát részleteztem elméleti értekezés helyett, sikerülne a nyomasztóan sürgős nevelési feladatot egy lépéssel előbbrevinnem.

TEMESY GYÓZÓ.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Comenius és Csere.

Neményi Imre a Magyar Pedagógiai Lexikon I. kötetének Csere Jánosról szóló cikkében egyéb túlzások közt ezt írja: „tudományosan megállapított tény, hogy semmiféle vonatkozás nincsen“ Comenius és Csere „között“. Én e tétel igaz voltát kétségbe vonom s az alábbi ellenérveket állítom vele szembe, amelyek mutatják, hogy Csere igenis szoros kapcsolatban állott Comenius pedagógiai elveivel és eszméivel.

a) Csere már tanárai, főként Bisterfeld meleg nyilatkozataiból bőven hallotta hírét Comeniusnak, ismerte nevét, törekvéseit, eszméit. Hogy milyen meleg viszony állott fenn Comenius és egykori herborni mestere, Alstedius meg herborni ifjabb diák-társa, Bisterfeld közt, erre nézve megemlíthetjük, hogy Alstediusnak, aki a külföldre menő diákok által többször üdvözlését küldte volt kedvenc tanítványának, ez 1633-ban egy gyönyörű levélben válaszolt s biztosította mesterét, hogy „a te egykori Ámosd ma is ugyanazzal a szeretettel és tisztelettel van irántad“; mikor *Physicáját* megküldi neki, erről azt írja: „úgy látom, a te lányomaid után is jutottam oda, hogy azt tartom, a filozófia első alapjait nem szabad a Szentírásón kívül keresni“. Bisterfeldről tudjuk, hogy a *Januát* nagyrabecsülte, a panszofia tervét pedig elragadtatással üdvözölte; Comenius viszont 1642-ben svédországi pártfogójától, de Geertől azért kéri Hollandiát tanulmányozási és működési helyéül, hogy Bisterfelddel együtt dolgozhassék, mert azt hallotta, hogy Bisterfeldet meghívták Németalföldre tanárnak s ez el akar oda menni. Ha ily benső viszony állott fenn Comenius és a gyulafehérvári tanárok közt, nagyon természetesen találhatjuk, hogy ezek ezt tanítványaik előtt is kifejezésre juttatták.

b) Erre szinte mindennap alkalom nyílt, hiszen a latin nyelvi oktatás vezérfonalai ott az 1640-es években már a Comenius tankönyvei voltak, Csere Gyulafehérvárt a Comenius latin nyelvtani könyveit használta, nevezetesen a *Vestibulumot*, amelyet a harmadik gyulafehérvári német tanár, Piscator 1643-ban Váradon adott ki latin-magyar szöveggel és természetesen a gyulafehérvári iskolába is bevezetett, továbbá a *Januát*, melyet Szilágyi Bénéjámín István ugyancsak Váradon és szintén 1643-ban adott ki latin-magyar szöveggel.